

A szolgálat házában

Teréz könyve II.

Jóska foglyul esett a tordai harcoknál, és 1951-ben jött haza. Elnyűtt, agyagszínű ruha volt rajta, és süppedt, borostás arcával, bágyadtan szemrehányó tekintetével ő maga is hasonlított az öltözékéhez. A hastífusz megta-posta, hetekig feküdt lucskos veritékében, s mindenféle lázálmai voltak; de azt valóságosan látta, amikor két fogolytársa megállt mellette a lapátnyéltre támaszkodva, más kettő pedig lehajolt, hogy a karjától-lábától fölemelve elvonszolja a közös sírig, ahova naponta húsz-harminc hullát löktek be, majd leöntöttek mésszel; a bajtársak szétálló, nagy fülén billegett a katonasapka, s alighogy megemelte őt az egyik a feje felől, mindjárt ijedten vissza is ejtette:

– A teremtésit, ez lát bennünket ! – mondta.

Teréz könnyű, zsírtalanított levesekkel táplálta, mindent megszűrt, szitán áttört neki, tejet szerzett s gyógyszer, hallgatta szeszélyes kifakadásait, túrta idegrohamait, s megint felkötötte az irgalmasnővér kendőjét, mert a napi munkája mellett ismét két beteget kellett gondoznia. Most már nem is vágyott többé önálló életre, elfogadta a magányos sorsot, a szótlan és lázadás nélküli önfeláldozást, amikor már több mint tíz éve nagylány volt; úgy döntött, egész életét édesanyjának és bátyjának szenteli, de közben ismét történt valami, és új, még veszélyesebb irányba kanyarodott el a sorsa.

Egy reggel az átszervezett Vízügyi Igazgatóság gátszabályozó munkálatairól gépelt jelentést; kis, ráncos arcú, vadászkalapos mérnökember diktált neki, akinek a füléből szőrpamacsok meredtek elő; Teréz nézte a kisöreget, és elmosolyodott magában, mert tudta, hogy Kató Pista, vagyis Pistakati, ahogy a Vízügynél csúfolták, ahány ismerős asszonyt, lányt lát, mind megcsipkedi a tekintetével és a piros csőorrával, akár egy rigó az érett szőlőszemeket, s szeret dévajkodni velük. Mielőtt munkához fogtak volna, Teréz üdvözlőlapot írt egy barátnőjének Asz-

szonypatakára; Kató Pista fölemelte a látképet, aztán a sorokra pillantott és megkérdezte, hogy hol tanult az édes kicsi gépíró, mert igen különös betűket ír...

– Az apácáknál, Biharváron – mondta Teréz, anélkül hogy a mérnökre nézett volna, pedig az öreg arcának ráncaiban, mint csillogó golyócskák, úgy szaladtak körbe a felismerés boldogságának apró mosolyai. – Az apácáknál?!... Azt mondja, hogy az apácáknál?!... Becsületszavára?!... Esküdjék meg, hogy igazat mond!... Hiszen ha így van, akkor ez gyönyörű!... Ez csodálatos!...

Teréz leengedte a gép fölött feszülő ujjait és meglepődve figyelte Pistakattit; az öreg folytatta:

– Ha tudná, milyen boldoggá tett, aranybogaram!... Olyan szavakat hallottam a szájacskájából, amilyeneket csak a költő tud mondani a nagy pillanatokban, a legeslegnagyobb pillanatokban, amikor így szól: „Legalább száz ifjú bomlott, legalább száz pártá omolt; különös, különös, különös nyár-éjszaka volt!...” Nem akarom elkiabálni a dolgot, de az az érzésem, hogy kiskegyed számára közelednek azok a különös, nagyon is különös nyáréjszakák!...

Térdnadrágos lábát meglendítette, mint egy operettben, szájába dugta, majd ismét kikapta a füstölő meggyfaszipkát, aztán megfenyegetett valakit a távolban, s utána látszólag nyugodtan tovább diktált, hogy most épp a titkolózással fokozza a helyzet izgalmát. Teréz azonban már nem tudott figyelni a szövegre, minduntalan azt képzelte, hogy egy másik ilyen kis szörmök-ember hozzábúvik, a füléből kiálló pamacsokkal megcsiklandozza meztelen testét, s borzongás futott végig rajta, mellétűtött egy-egy betűnek. Végül kitépte az elrontott szöveget a másolatokkal együtt, a papírkosárba hajította, és fülég elvörösödve azt kérdezte:

– Kiről beszél a mérnök úr?... Ne hozzon ennyire zavarba... Egészen belepirultam...

Kató azonban lehunyta a szemét, és tagadón intett, hogy ezt egyelőre nem árulja el.

Négy nap múlva, amikor ismét együtt dolgoztak, a mérnök levelezőlap nagyságú fényképet vett elő színekben játszó kígyóbőr tárcájából, az írógépre állította, aztán

hátralépett, és onnan leste a lányt; Teréz udvarias kíváncsisággal hajolt előre, és fürkészni kezdte a szép, erős-arcú férfit, akinek szigorúan vizsgáló, szinte parancsoló tekintete a napszemüvegen is áthatott. Első pillantásra keménynek és határozottnak sejtette őt, és meleg hullámmal át benne, aztán meg fázni kezdett, talán épp e fölénytől ijedt meg a maga gyöngé és örökké kiszolgáltatott természetével; de akkor már lecsapott rá Kató Pista és elvette a képet, mintha szándékosan ebben a zavart érzésben akarná hagyni egy ideig. Csak később kezdett tapogatózni:

– No mit szól, kis pacsirtám?...

Teréz ismét elpirult, mosolyogva vonogatta a vállát, ismét boldogság és veszély közelében érezte magát, mint annyiszor, ha a férjhez menetel lehetősége villant föl előtte; megint látta az apró, pirosra gőzölt és illatos bőrű csecsemőt, amint óbégatva, éhesen rángatózik, s melltartó nélküli, feszes mellén érezte a csiklanton tapogató szájacská kis szívókorongját; forró hullámok tódultak át rajta, és hajszálai mintha külön-külön izzani kezdtek volna viszkető fejbőrén. Ugyanakkor azonban viszolygott és rettegett, már azt is elképzelhetetlennek találta, hogy egy ilyen kemény és határozott férfi, egy ilyen *idegen* megcsókolja őt. A maga egyszerű jóhiszeműségében és ártatlanságában sok mindent nem tudott, amit egy nőnek ilyenkor már tudnia kell.

– Jóvágású férfi, nem mondom – szólt végül kissé félszeg megilletődöttséggel.

– Hogy jóvágású?! – kiáltott fel Kató szemrehányó gunyorossággal. – Olyan, mint egy hollywoodi filmszínész!... Az én fiam, de szerencsére az édesanyjához hasonlít, aki pompás testű nő volt, olyan, akár egy arabs telivér!

Teréz meglepődve pillantott rá; nem hitte volna, hogy az ő fia, s hogy a mérnök özvegyen él.

– De hát hány éves, hogy még nem nősült meg? – kérdezte, s most valamiért újra izgatott lett.

– Épp illenének egymáshoz! – intett válasz helyett az öreg. – Legalább tíz-tizenkét év különbség kell, hogy egy férfinak tekintélye legyen a családban, és rangja a

tárasadalomban... Megnősülni pedig azért nem nősült, mert rühelli ezeket a mai cicákat... Mert méltó férfihoz méltó nő kell... Épp egy ilyen komolyka és szorgalmas, mint kiskegyed... Magácska még hálás lesz nekem, meglátja!...

Az utolsó szavakra Teréz ismét megrezzent; ismét bizakodás járta át, de restellte kimutatni.

– Folytassuk, mert sok a munkám! – mondta zavarában kapkodva. – Ott hagytuk abba, hogy „a gátkorona és a rézsű között...”

– Várjon, várjon, ne siessen, gyémántvirágocskám! – fogta meg a gépirónó karját a maga apró, ráncolt és szőrös kezével Kató. – Azt még nem is mondtam el, hogy nemzetközileg becsült hidrológus, akinek nemrég pályázatát fogadták el a norvégok... Egy gyémántfejű ember, aki vagyonokat kereshet az eszével... Aki tejből-vajból fürdetheti magát... Át is hívom Temesvárról még ezekben a napokban!...

Teréz munka után még sokáig kószált, az élménytől s a tavasz fehéres fényétől bágyadtan. Félig lehunyta a szemét, s egy ideig nem is akart gondolkozni, csak érezni, nehogy a fontolgtatás azt a gyöngye kis reménykedést is megölje benne. Később azonban csodálkozva tapasztalta, hogy a bizakodás nem is olyan illékony, amint képzelte, sőt egyre erősödik, és kezdi foglalkoztatni a férfit, akit a fényképen látott. Ismét és újra eléjétűnt a szép, erős, határozott arc, s meg kellett állnia egy kirakat előtt, hogy lehiggadjon, s ne váljék feltűnővé öntudatlan boldogsága. Aznap fizetést kapott, s mikor újra maga elé idézte Kató fiát, hirtelen ijedség lepte meg, hogy nincs semmije, talán még elegendő fehéreneműje sem, és bement Farkas és Réti női szalonjába, divatos fehér melltartót és harisnyakötőt venni. Úgy eltelt az idő, hogy élelmet már nem is vásárolhatott, és odahaza egy kis büntudattal lépte át a küszöböt. Édesanyja lábadozón tett-vett, és amint meglátta őt, rámosolygott; Józsi öreges töprengéssel olvasott az ablaknál, és a jegyzeteit rendezgette, mint hetek, hónapok óta annyiszor. Már erősebb volt, már magához tért, Teréznek sikerült föltáplálnia, s most készült állást vállalni. Naponta panaszkodott, hogy restell a húga nyakán élösködni, és mihelyt pénzhez jut, törleszteni fog az adós-

ságból. Szépen, gyöngéden beszélt, mint azok az emberek, akiket a kálvária tapasztalata később fölemel és hálássá tesz már a pusztaság lét iránt is, ha megvan bennük az élet-szeretet. Állandó büntudatát emlegette, hogy amíg Kolozsváron volt, oly keveset írt az övéinek, s oly sokat tördött hitvány emberekkel, akik a végén már gyanús baloldalinak tartották őt ellenzéki tárcái miatt.

Teréz megcsókolta édesanyját, aztán a bátyját, és a hirtelen kitalált hazugságtól elpirulva azt mondta:

– Ha tudnátok, miért jöttem ily megkésve, el se hinnétek... Képzeljétek, a kolléganőim férjhez akarnak adni...

Édesanyja összecsapta a tenyerét, sápadt és megviselt arcán most foltokban gyúlt ki az öröm:

– Jézus Mária!... Ez igaz, Terikém?... És kicsoda a férfi?... Beszélj már, áldjon meg az Isten!...

– Szép, magas, jóvágású ember... Valami vízügyi mérnök Temesváron... De külföldön is számon tartják...

A rossz idegzetű, örökké gyöngélkedő asszony már látta menyasszonyként a lányát, és könnyezni kezdett:

– Adjon neked az Isten szerencsét és boldogságot, aranyos... Te aztán igazán megérdemelnél egy jóra való, becsületes férfit!...

Teréz bematott a táskájába, de amikor megérintette a melltartó keményített kúpját, zavart lett, és többé nem nyúlt a vásárolt holmihoz. Jóska mosolyogva hajtotta össze jegyzeteit, fölállt, és ő is átölelte Terézt, örvendett a hírnek, hogy a húga talán mégsem marad pártában, nem lesz a ház rabja a súlyos családi események ellenére sem. Teréz azonban kezdte csalásnak érezni túlzó szavait, s azt sem tudta, hogyan vessen véget ennek a beszélgetésnek, miként fújja el a felelőtlenül meggyújtott és már túlságosan is messzire világító reményt. Végül fáradtan és kedveszegetten sóhajtott, mint aki az imént csupán jókedvében talált ki mindent:

– Nincs az a férfi, akiért én itthagynálak benneteket... És különben is, már vénlány vagyok...

Édesanyját valósággal megdöbbentette, hogy Teréz ilyen hamar visszalép a váratlan lehetőség elől:

– Ne mondj ilyet, lelkecském, mert megver az Isten!... Még fiatal vagy, szép vagy – méltó bármelyik férfihoz!

A tenyerébe fogta a lánya arcát; könnyezve nézett a szemébe:

– Reám pedig ne legyen gondod... Én egy nap gyöngédekem, de ha kell, másnap már föltápáskodom...

Jóska egy ideig komoran hallgatta a társalgást, aztán odalépett a húga elé, és bátorítón mondta:

– Szabaddá kell tenned magad, hogy dönthess a sor-sodban... így is sok, amit érettünk tettél, nem fogadhatjuk el, hogy az egész életedet föláldozd miattunk... Én magam nemsokára szobát bérelek és elköltözöm... Épp ideje, hogy hivatalt vállaljak, nézd csak, szegénykém már egészen beletörődött az irgalmasnővér szerepébe!... Hiszen ennél még a legegyszerűbb házasság is többet nyújt!...

Kis kerek asztalkánál találkoztak a Püspök cukrászdában. Mikor belépett, a hidrológus már ott ült magabiztosan, s nem az ajtóban várt rá, amint Teréz elképzelte; erős felsőtestét fölnyújtóztatta, nagy, kékfüstös szemüvegétől komoly, sőt szigorú árnyék terült szét a fehér abroszkán. Mihelyt meglátta Terézt az édesapja oldalán, azonnal föállt, előrejött, nyugodtan, mély zengéssel mondta, hogy ő Kató Károly, hatalmas lapátkezébe vette a lány kezét, de nem csókolta meg, inkább puhán öszszenyomta, tisztelete és fölénye jeléül. Utána az asztalhoz vezette Terézt és leültette. Kis ideig csend volt, csak az öreg babrált, szöszmötölt, cigarettáját akkurátusan gyömszölgetve a meggyfaszipkába, s közben mosolygott valami boldog tartózkodással, hogy íme ő itt sincs, tőle tekintsenek el, ő csupán összehozta azt a találkát, de miután lehajtott egy deci körtepálinkát a sikeres szervezésre, a többi nem az ő dolga: rendezzék el a fiatalok maguk között...

Teréz egyre csak mosolygott, apró zsebkendőjét kereste a táskájában és nem találta, a vízügyi mérnök pedig erős, szögletes állát egymáshoz feszített öklére támasztva szigorúan figyelte minden mozdulatát; a lánynak már az is kín volt, hogy jórészt csupán érezte ezt a hideg fölényel tapogató, minden gyöngeségbe s talán minden gondolatba belemeredő tekintetet, de nem láthatta tisztán a férfi szemét a sötét ablakocskák mögött; ő viszont arcának minden rezdülésével, minden félénkségével és erő-

szakolt nyugalmával ki volt szolgáltatva neki. Kató Károly pedig hagyta, hogy vergődjék, amíg a lelke kiszolgáltatottan és önként meg nem guggol.

– Úgy látom, maga még nem szokta meg a társasági életet – szólt később, mintha tárgyilagosan összegezné eddigi megfigyeléseit. – Kissé még félénk idegenek közelében, igaz?...

Teréz lesütötte a szemét, nem tudta, mit mondjon:

– Az életem úgy alakult, hogy zárdaiskolába jártam. Később édesanyámat, bátyámat kellett gondoznom...

A hidrológus azonban erélyesen közbeszólt:

– Bocsánat, a félénkségét nem azért említettem, hogy bátorítsam. Épp ellenkezőleg, ez nagyon is imponál nekem. Ami pedig a társaságot illeti: semmi szükség léha emberek ismeretségére!...

Ismét ugyanúgy nézte egy ideig, mint azelőtt:

– Egyébként mindent tudok magáról. Már az apácánál is a szemérmesebb és zárkózottabb kislányok közé tartozott, és az apátnő valami rejtett ellenszenvből sokat térdepeltette, nemde?...

– Igen, valóban így volt – suttogta Teréz lesütött szemmel, megdőbbenve e tájékozottságon, hiszen még két hete sem volt, hogy meglátta ennek a férfinak a fényképét. – Akkor még tapasztalatlan voltam, sok mindent nem értettem az életből...

– Örüljön neki! – mondta mély, zengő hangján, picit elmosolyodva a hidrológus. – És ezután se igyekezzék mindent megérteni. Csak addig tehet boldoggá valakit, amíg pirulni tud egy trágár szótól is: amíg az ölelést megalázóznak érzi...

Az öreg mérnök már meggyújtotta a cigarettáját, apró pamacsokat engedett maga elé, és közben mintha azon gondolkozott volna, hogy nem ront-e a fia ajtóstul a szobába; az ifjabbik Kató folytatta:

– Bizonyára kedveli az irodalmat, nemde?... Nos, Baudelaire azt mondja, hogy vannak férfiak, akik később restellik, hogy szerettek egy nőt, amikor rájönnek, hogy az butuska volt... E férfiak azonban önhitt számuk, mert a gyermeki ártatlanság és együgyűség gyakran a szépség ékessége: ez adja meg a tekintetnek a sötét

vizű tavak tiszta mélységét. Nem tudom, megértett-e engem?...

Az öreg fogai között most mereven füstölgött a szipka, ínyét ideges hunyorgással fölhúzta, mint a vicsorító róka; a fia észrevette ezt a tartást, és önérzetesen kihúzta magát:

– Kisasszony, azt hiszem, kölcsönös bemutatkozásnak elég is ennyi! Köszönöm, hogy alkalmat adott magába pillantanom. Most pedig, ha megengedi, hazakísérem...

Mikor Teréz belépett az ajtón, édesanyja már ott billegett-tátogott várakozón a szoba közepén:

– A valóságban is épp olyan szép férfi, mint a fényképen – mondta a lány sápadtan és ijedten. – Csak nagyon komoly... Valahogy túlságosan is komoly... Kissé félek tőle...

És hirtelen kitört belőle a zokogás, ráhajtotta a fejét mama vállára, és csak sírt, egyre sírt, s közben maga sem tudta biztosan, hogy az ő érzékenységgel van-e baj, avagy a férfiak azok, akik bántóan gögösek és magabiztosak...

Hat hét múlva Kató Károly teherkocsit küldött Temesvárról Teréz holmijáért, aztán eljött a felesége után, és vonatra ültek. Kevéssel azelőtt polgári esküvőt tartottak, csak a helyi lapban közölték egybekelésüket, minden külön értesítés helyett. A hidrológus hallani sem akart fölösleges „cécókról”, sőt ahhoz is ragaszkodott, hogy a menyasszonyán még az anyakönyvvezető előtt is csupán egyszerű sötét kosztüm legyen, mert neki nem kell sem fátyol, se mirtusz, sem vőfély, sem násznagy, sem poharzás, sem holtomiglan-holtodiglan. Özvegy Vecserda Józsefné sértőnek érezte a szégyenteljes gyorsasággal megrendezett esküvőt, hiszen tudta, hogy a lánya érintetlen, még ha huszonnégy esztendő is, s büszkén tarthatná magasra menyasszonykoszorús fejét bárki mellett; Kató Károly azonban nem törődött ezzel, neki megvoltak a maga elvei, s ezek közé tartozott az is, hogy az anyósnak végszükségben sem szabad együtt laknia a fiatalokkal: kétféle életszemléletet képtelenség naponta egymással szembeítteni, szikrázva összemérni, s anyósban csak nehezen elviselhető és elviselhetetlen létezik – a

többi mese, csalás, önámítás; lehetősége szerint igyekszik majd támogatni az özvegyet, de együtt lakni vele nem óhajt. Teréz hallgatta, amint édesanyja napokon át sír, hallgatta az érveit, hogy még azokat a cafkákat is oltár elé vezeti valaki, akik egy kalandért, egy vacsoráért is leadták magukat, mihelyt megértek, az ő becsületes lányának pedig mondhatni titokban kell férjhez mennie, mint aki valamit takargat a világ előtt. Mindezt hallotta, de ha csak egy szóval is célzott vőlegényének a templomi esküvőre, Károly már idegesen mozgatta az állát, és mély pincehangon közölte, hogy a legjobb lesz, ha Teréz már most ráhagy mindent, és tudomásul veszi, hogy nincs az a békés házasság, amely ne követelné meg, hogy a két társ közül az egyik már az elején, úgyszólván már az első percekben alávesse magát mindenestül a másik akaratának, és Teréz ugyancsak igényli az erőskezü vezetést és a tanácsot, mert még bátortalan, és nincs semmi élettapasztalata... Jóska szabadelvűbb volt, s igyekezett csitítani az édesanyját is meg a húgát is, hogy nem a külsőség a fontos, s ha megértik és szeretik egymást, mama is boldog lesz, akinek a gyámolítását ő ezután szívesen magára vállalja. Özvegy Vecserdáné azonban ismét ágy-nak esett, és kijelentette, hogy be sem teszi a lábát annak az embernek a házába, aki így megalázta őt is, a családját is.

Az új házasok hamar berendezkedtek a Rónác-telepi kétszoba-összkomfortos tisztviselői lakásban. Teréz már az első órákban szorgosan tett-vett, igyekezett minden cse-csebecsének megtalálni a helyét, mindent tisztává, ragyogóvá tenni, noha titkon érezte, hogy ez sosem lesz az ő igazi otthona. Rettegett a későbbi órától, mint akire valami kétségbeejtő megalázás vár, s hogy ne árulja el izalmát, mimelt aggályoskodással dolgozott. A férfi háromnegyedes dohányszínű házikabátban, papucsban volt, s ezzel az otthonossággal mintha keménysége is megeresz-kedett volna egy kicsit, mosolyogva meg-megállt a kihevülten hajladozó fiatalasszony mögött; végül egészen közel lopakodva megpaskolta a farát, majd jobb karjával magához ölelve, úgy hogy Teréz feszes melle kitöltse a markát, dűnnyögve és elfogódottan azt mondta:

– Ejnye, ne fárasza úgy ki magát!... Ha örökké csak rendezkedünk, nem marad időnk élni...

Később Teréz bezárkózott a fürdőszobába, és sokáig, nagyon sokáig mosakodott, tisztálkodott, szépítgette magát, s habár bevitte új, csipkés szélű hálóingét, pongyoláját, pomponos törökmintás papucsát is, szándékosan húzta az időt. Kató Károly néha arra pillantott, és a késést látván, mosolyogva rábólintott a sejtésére, s nemhogy idegesítette volna Teréz pepecselése, de még örült is ennek a szemérmes félénkségnek, s amennyire tehetette, igyekezett fölkészülni a „piruló nimfa” fogadására, ahogy most jókedvében pajzánkodón elnevezte. Bekapcsolta a rádiót, és az állólámpa fölújított ernyőjével olyan világítást sikerült elérnie a nappali szoba szögletében, mintha illatos vér permetezne. Utána íróasztalának bárszekrényéből egy üveg rég őrzött Szilágyi Eleonora-féle Chartreuse-t vett elő, két kispoharat állított az üveg mellé, s amíg Teréz elő nem jött, ő maga háromszor is töltött és ivott; később, tánc közben erősen magához húzta átgőzölt testű, szappanillatú feleségét, lehunyt szemmel mesterkéltén szuszogott, egy idő után azonban kétely fogta el, szorítása meglazult, arca hol fáradtnak látszott, hol undor vagy ingerültség hullámozott át rajta; aztán elengedte asszonyát, és a fotelbe zuhanva, mohón mindkettőjüknek töltött. Később újra felállt, de nem a *La violettera* kedves tangóritmusa vonzotta, inkább makacs önérzete lökte vissza a szőnyeg közepére, hogy ismét próbát tegyen magán, hogy lássa, vajon miként hat rá ennek az ártatlan és tömöthúsú „kedvesnövérenek” a közelsége, ha tánc közben az ölekezés mozdulataiba kényszeríti bele, ha magába szívja a tejfehér bőrből áradó illatot; de hiába igyekezett a bujálkodás legváltozatosabb helyzeteibe is beleélni magát, mert csak annál kifacsartabb, annál csüggedtebb lett...

– Hagyjuk az ördögbe! – mondta végül sértő kifakadással, és lekapcsolta a rádiót. – Életemben összesen nem táncoltam annyit, mint most... De csupán a maga kedvéért idétlenkedtem...

– Dehogysis idétlenkedett – mondta Teréz halkán, bátorítón, mert még mindig nem gyanított semmit. – Maga kiválóan táncol...

De Kató már visszaült a fotelbe; komoran ráncolta a homlokát, s mikor megfogta a likőrösüveget, a keze remegett. Teréz szemben ült vele, az a két-három pohárka is a fejébe szállt, és inkább táncolt volna reggelig is, csak-hogy időt nyerjen. Amilyen tapasztalatlan volt, tánc közben sem vette észre Károly vergődését, sőt inkább megjed, amikor érezte, hogy zihálva lélegzik, és állat deszkaként szorítja az ő fejéhez. Voltak pillanatok, amikor már azt hitte, hogy a férfi fölkapja és rádobja a heverőre, s amilyen erőszakos, még az új pongyolát s a hálóinget is leszaggatja róla; most pedig ott látta maga előtt sápadtan, előregörnyedve, amint egymásba kulcsolt ujjait ropogtatja, és nem tudta, mit gondoljon róla.

– Feküdjünk le – nyögte végül Kató. – Nagyon kifáradtam ezekben a napokban...

Teréz zúgó fejjel ágyazott meg; az antik komódból elővette a monogramos paplan- meg párnahuzatokat, s miután ágyba bújt, egymáshoz szorított lábszárakkal, mereven feküdt, a lélegzetét is visszafogta. Károly még jó ideig álldogált a sötétben pizsamára vetkőzve, és testének biztató jelére várt; végül idegesen elszánta magát, s kis idő múlva, amikor Teréz megérezte, hogy a férfi tenyere végigbilleg a lábszárán, majd a hasára téved, azt képzelte, hogy a bőre hirtelen megfagyott, és fájdalmasan húzódik össze a feje búbjától a kislábujjáig mindenütt; de Kató Károlyra a simogatás sem hatott vissza jótékonyan, s noha kétségbeesett önnön tehetetlensége miatt, végül is titkolt megkönnyebbüléssel sóhajtotta, mint aki veszteség nélkül haladékot kapott:

– Úgy látom, kedvesem, még nem szokott meg... Még fél... Még idegenkedik tőlem... Nos rendben van, egyelőre megkegyelmezek...

S kifelé fordulva némán nekivicsorított a sötétnek. Teréz még egy óra múlva sem aludt, és tudta, hogy a másik ugyancsak nyitott szemmel fekszik mellette. Saját zaklatottságát értette, de a férfiét nem, s hogyan is érthette volna, amikor emberi és isteni törvény szerint ki volt szolgáltatva neki, és azt tehette volna vele, amit akar, még ha ő tiltakozik is; annál különösebbnek találta, hogy oly hamar elfordult tőle, és most ott hever a köze-

lében, akár egy darab fa... De vajon nem igazságtalan iránta, ha így ítéli meg? – tűnődött valamivel később. – Nem kellene inkább a gyöngédségét becsülni e visszahúzódásban?... Bizonyára sokkal tapintatosabb, sokkal jobb ember, mint amilyennek ő eddig sejtette...

Ezekről a gondolatokról nem tudott elaludni, s mihelyt leülepedett benne a nyugtalanság, különös változást érzelt magán: a teste lassan áthevült, aztán izzani kezdett, egyik percről a másikra szinte elalélt attól a különös érzéstől, amely régebb szédülést, görcsös fejfájást okozott, most azonban kellemes volt; hol vacogva fölhúzta a térdét, hol ismét kinyújtózott, s ilyenkor úgy tűnt neki, hogy az áram, amely a homlokától szalad végig rajta, sercenne összesűrűsödik lábujjai körmén, és apró szikrákat vet a sötétben. Oly erős volt ez az élmény, hogy nemcsak felajzotta, de egyszerre szeretetet, megbánást, gyöngédséget ébresztett benne a férfi iránt; sok vívódás után nagy erőfeszítéssel feléje fordult, és megérintette annak a vállát. Károly frissen dobta föl magát a heverőn, mint aki várta ezt a mozdulatot, de ahelyett, hogy átkarolva magához húzta volna őt, odahajolt fölé, és dörmögve-mormogva súgott neki valamit. Teréz ekkor elhúzódtól tőle, aztán megmerevedett, és döbbenetében percekig nem tudott szólni, csak a nagyra kerekített szemét forgatta, mintha kerülni akarná még a tekintetével is azt a groteszk és riasztó képet, amelyet a férfi biztatása vett eléje. Kató hasmánt feküdt, fogait belevágva a csuklójába, és várt egy ideig; végül azonban a hallgatást visszautasításnak vette, és felült:

– Miért nem válaszol? – kérdezte egész testében remegve. – Miért vonakodik annyira?...

Várt ismét egy keveset; Teréz gyötrődve, elfulladt hangon szólalt meg, és azt mondta:

– Követeljen bármit tőlem, erre azonban képtelen vagyok... Ne haragudjon, de képtelen...

És elkezdett hangosan sírni; de ez már sok volt a férfinak és kiugrott az ágyból.

– Még csak ez hiányzott, hogy böggjön!... – kiáltotta. – Még csak a könnyek hiányzottak!... Micsoda ostoba nő !...

Reggel nem kért bocsánatot otromba és igazságtalan kifakadásáért, de csöndesen, büntudatosan járkált a lakásban, igyekezett jóvá tenni, amit lehetett. Megborotválkozott, nyakkendőt kötött, sápadtan és meghasonlottan mosolygott, mint aki restelli, de kissé komikusnak is tartja az el sem kezdett s máris félbeszakadt nászt; gyöngéd igyekezett lenni Terézhez, arról beszélt neki, hogy az efféle baleset gyakori az új házasok között, de hamarosan összeszoknak, és jó barátok lesznek... Törökkávét hozott asszonyának az ágyba, később a városba ment, és hatalmas csokor szegfűt küldetett a címére. Este ismét hangulatvilágításra állította be a lampiont, és tánczenét keresett a rádióban. Teréz pedig már ennyiért is hálás volt, már nem gondolt az iszonyatos éjszakára. Hagyta, hogy a férfi az ölébe ültesse, babusgassa, s amikor arra kérte, hogy olvasson fel neki néhány Rimbaud-verset, nem szabódott; Kató Károly az ő arcához szorította az arcát, tekintete követte a tekintetét a kurta sorokon. Először *Az irgalmasnővéreket* akarta hallani:

*...az ifjú, a világ ocsmányságait látva
szívében megremeg, bosszúsan háborog,
s átütve nem múló mély sebbel megkívánja
az irgalmasnővért, a kedves ápolót...*

– Tovább, tovább! – sürgette a férfi, Teréz pedig hunyorogva, lassabban s már egy kis kétkedéssel olvasta:

*Alvó világtalan, roppant pillákkal ernyős,
mind rejtelem, csupán a csókunk és a kéz:
mellünkre te tapadsz, pedig te vagy az emlős,
s mi dajkálunk, komoly s igéző szenvedély.*

Mikor befejezte a versolvasást, Teréz zavart volt, mint akit belevittek valami különös társasjátékba, amelyet nem ért, s amely őrajta csattant, jóllehet annyit mégis sejtett, hogy Károly bizonyára önmagát képzei az ifjú helyébe, aki megkívánta az irgalmasnővért, vagyis őt, de hogy amögött még miféle célzás rejlik, miféle beteg sóvárgás, az homályos maradt számára; Kató azonban nem engedte, hogy bármit is végiggondoljon, hanem elragadtatva

mindjárt fölkiáltott: Teréz olyan szépen hangsúlyoz, hogy művészi pályára kellett volna mennie! Kissé még el is tartotta magától, hogy gyönyörködjék benne, habár inkább a verseknek örült, amelyeken íme, nem látta megbotránkozni őt, s így azt remélhette, hogy előbb-utóbb kíváncsiság ébred benne oly titkok iránt is, amelyeket eddig nem ismert; hiszen az apácaánál nem tanulhatta meg, hogy a képzelet már rég túlnőtt a valóságon, az élet már nem részesíthet abban az ezerféle jóban, amit magadnak elképzeltél, és egy idő után másegyebet kívánsz, és később csakis mást – átfordul a képzeleted, ahogy egy író mondta... Legfeljebb addig tud a valóság kielégíteni, amíg a fantáziáddal alulmaradsz; de ha föléje kerekedél, később már vissza sem térhetsz hozzá a régi igénnyel, mert bosszújában elutasít vagy megcsúfol...

Ilyesmiket gondolt, amíg a dicsérettől mosolygó-pironkodó „irgalmasnővért” simogatta. Önérzetében ismét mentséget keresett tehetetlenségére, haladékot adott magának ismét, szándékosan új és más körülményeket képzelt el, amikor valóban hatalmas, erőteljes tudna lenni; hiába csalta azonban önmagát, hiába akarta, hogy legalább az első napokban Teréznek is öröme teljék a szeretkezésben, mert amikor később odabújt mellé, az első ölelő mozdulatok után fölüvöltött, kiugrott az ágyból, és Teréz, miközben ijedten és dideregve ottmaradt egyedül, olyanszerű csattanásokat hallott a fürdőszobából, mintha Kató Károly szégyenében és kétségbeesésében pofozná magát; még inkább megdöbbsent hát, mint az első esetben, s nem tudta, hogyan viselkedjék ezután...

A férj egy jó ideig úgy tett, mintha a házasságnak ez a része egyelőre nem foglalkoztatná, és külön ágyaztatott magának. Teréz azonban így is félt tőle, még most sem hitte, hogy érintetlenül is még mindig ezé az erős állú emberé, aki egyetlen szavára, egyetlen állítására sem bölintott rá, hanem örökké azzal kezdte a válaszát, hogy türelmetlenül leintette: – No várjon, várjon kérem, ne siesse el a dolgot! –, vagy csalódottan elnyújtva a nevét, megrovón nézte őt: – Ejnye, Ter-rééééé –, s ő ilyenkor mindig elpirult; tudta, hogy nem mérheti magát Kató Károlyhoz, aki naponta fontos emberek között mozog,

utasításokat osztogat, de azért túlzónak, önzőnek és nagyképűnek érezte azt a mozdulatát, amellyel a legtöbbször félbeszakította őt, s azt a gyakori közbekiáltást, hogy „egy pillanat, egy pillanat”, mintha neki már annyi esze sem volna, mint egy csirkének, mintha ő még véletlenül sem találhatná el valaminek a lényegét, és örök kiigazításra, gyámolításra szorulna... De nem tudott védekezni ellene, mert Kató mindent pontokba foglalt, mindent számokkal cövekéit le, sőt papírra vázolt, ábrákkal bástyázott körül, s még ha csak a háztartás dolgai jöttek is szóba, házikabátja zsebéből elővette kis sárga noteszét, és ceruzáját, figyelmeztetően említette, hogy Teréz ekkor és ekkor egy egész kiló makarónit vett, vagy ehhez hasonlót, tehát semmi szükség halmozni a készletet, és lehetőleg törekedjék arra, hogy a havi kiadásban ne legyen nagyobb különbség plusz-mínusz ötven lejnél... Munkahelyén, a Vízügyi Igazgatóságon ugyancsak akkurátus volt; egyetlen hivatalnok vagy munkatárs köszönését sem fogadta irodán kívül, fölvetett fejjel sietett el mellettük a folyosón, nehogy leelvtársazzák *ezek*, nehogy bizalmaskodni kezdjenek vele, és vizontszolgáltatást várjanak tőle; de ha bárki beállított hozzá szakmai ügyben, mindjárt eléje került az asztal mögül, hajlongott, kedvesen átölelte a vállát: – Parancsoljon, a legnagyobb készséggel állok rendelkezésére, kedves kolléga úr! – mondta, s valóban, a legapróbb adatokig mindent előkapart, még ha fáradsággal járt is, megadta az összes szükséges útbaigazításokat. Így aztán sokan tisztelték, de szeretni egyetlen ember sem szerette a Vízügynél...

Egy napon Károly, anélkül hogy bármit is szólt volna, elmaradt otthonról, de másnap és harmadnap sem jelentkezett. Teréz restellt a Vízügyi Igazgatóságon érdeklődni, ült odahaza bezárkózva és megcsúfoltan, mint akit a férje annyira sem méltat, hogy távozását bejelentse neki, vagy hírt adjon magáról, ha váratlanul vidékre kell utaznia. Ő maga nem hiányzott érezhetően, sőt nyugodtabb volt nélküle, de ez a mód mégiscsak fölháborította. S a tetejébe, ugyanezekben a napokban még egyéb kellemetlenség is történt Terézzel. Miközben az autóbuszra várt, egy negyven év körüli, kissé ferde vállú, nagy, férfias arcú nő nyomakodott mellé, könyökével megbökte, aztán oly

kihívón, csúfondárosan nézett rá, mintha ő volna fölhaborodva; még mondott is valamit, fenyegető suttogással, valami olyasmit, hogy „szóval te vagy az, kiscicám, te papok kurvája – no megállj, majd a nyomodban leszek!”. S miután ő ijedten elhúzódott tőle, a lóarcú nő fenyegetően még követte egy darabon.

Rá két hétre, hogy Károly eltűnt, Kató Pista zörgett be Terézhez váratlanul. Kapatos volt, s mikor ajtót nyitott neki, ingerült gyanakvással pillantott rá:

– Csak nincs itt valaki, he-he?! – szortyogtatta üres szipkáját. – Csak nem zavartam meg nászában, irgalmasnővér?!...

Köszönés nélkül előrement, minden sarokba bematott a tekintetével, minden függönyt félrerántott, minden bútor alá bekotort; aztán megállt a nappali szoba közepén, pálinkát követelt, s miközben dülöngve kotorászott a zsebében, vörös orrát bosszúsan, undorodva ráncolta. Teréz meggyapálkát hozott, kis tányéron serbetet, egy másikon kekszet, letette az asztalra, és miután hellyel kínálta, illendőség szerint, kitöltött neki egy pohárral az italból. Végre az öreg cigarettát talált, rágyújtott, egyszerre ismét megjött a hangja, s Teréz, noha félt tőle így részegen, mégis mosolygott: arra számított, hogy az öreg föl paprikázódik és elítéli a fiát, ha megtudja, hogy köszönés nélkül odábbállt, ahelyett azonban Pistakati csúfondárosan fölnevetett:

– Ó, én Európa ökre!... Azt reméltem, hogy ebből a házasságból lesz valami, hogy megmentem ezt a hasadt tőkű Túri Danit, ha egy zárdaszűzet hajtok fel neki!... És tessék, most újra megfutamodott a bolond, hacsak föl nem akasztotta magát!...

Szemét lehunyva széttárt karral hajlongott, mint egy próféta, akinek idő előtt beteljesült a jövőndölése:

– Ezt a nyomorultat már csak a hasonlóneműek vonzzák, hiába igyekszem kigyógyítani; hiába hozom eléje tálcán a tizennégy éves gyermeklányt és a huszonnégy esztendő apácát!... Pedig azt hittem, hogy maga meg fogja menteni őt!...

Teréz ezekben a pillanatokban döbbsent rá, hogy a házasságot csapdának szánta az öreg: most ismerte fel, hogy miért volt oly boldog önkívületben, amikor megtud-

ta, hogy novícia volt, és még független; az apósa azonban most e leleplezés után sem szánta őt, inkább fenyegetően csapott le rá a piros orrával:

– Maga pedig egy ostoba liba, érti?! – mondta lefojtottam, hátráló menyé felé közeledve. – Egész biztos, hogy tudott volna segíteni ezen a szerencsétlenen, aki a legnagyobb karriert futhatná be egy okos nő mellett!...

Fenyegetően egyre követte Terézt:

– Egy házasság nemcsak abból áll, hogy lámpaoltás után szépen felhúzzuk a térdünket a takaró alatt, érti, maga zárdaszűz?... Ezt egy koszos cselédlány is tudja!... Károly ravaszabb, kifinomultabb, igényesebb, mint általában a férfiak!...

Teréz sápadt volt; maga elé tartotta a kezét:

– Úgy látom, fél tőlem, pünkösdi töltöttgalamb! - sziszegte Pistakati. – Bizonyára sejti, hogy nekem is másfajta igényeim vannak a nők iránt, és hogy be akarom magát törni a fiamnak... No, ne ijedezték, csupán a kezdet nehéz... Utána hálás lesz nekem!...

Most olyan mozdulatot tett, mintha a menyére akarná vetni magát; Teréz megbotlott a szőnyegben, háttal nekiesett az üveges szekrénynek, beszakította a kristályablakot, és mögéje zuhant a Rosenthal kávékészlet.

– Mondtam, hogy liba! – horkant fel Kató Pista részegen, mintha őt magát érte volna károsodás. – Közönséges liba!... És tudja, mi lesz Károlyból, ha maga mellett marad?... Ide figyeljen, én most megmutatom, édes menyem!

Odarohant az asztalhoz, bemártotta az ujját a sárga serbetbe, és hatalmas zérust rajzolt a falra:

– Hát ez lesz, látja, ez lesz!... Egy nagy semmi!... Vagy még ennél is kevesebb, figyeljen csak ide.

Ismét az asztalhoz rohant, ismét megmártotta az ujját, és egy másik nullát is odakanyarított az első mellé:

0 0

Aztán leült a földre, egyfolytában kacagott, és hogy teljes legyen Teréz döbbenete és iszonyata, hirtelen letúrta jobb lábáról a térdharisnyát, és odamutatta neki kifekélyesedett visszerét, mint egy kettémetszett és üszkösödő paradicsomot...